

10. Letzte Worte, bevor die Waffen sprechen. URL: <http://www.sueddeutsche.de/politik/2.220/moegliche-militaerintervention-in-syrien-letzte-worte-bevor-die-waffen-sprechen-1.1758343>.
11. Levickij V. V. (2012). Semasiologija. [Semasiology]. Vinnytsia: Nova knyha. 680 p.
12. Pikhovnikova L. S. (2012). Lingvosinergetika: osnovy i ocherk napravlenii: monografiia. [Linguosynergetics: Foundations and Essays on Directions: Monograph]. Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University. 180 p.
13. Piotrovskij R. G. (1996). O lingvisticheskoi sinergetike // Nauchno–tehnicheskaja informacija. [About linguistic synergetics // Scientific and technical information]. №12. pp. 1–12.
14. Polikarpov A. A. (1990). Leksicheskaja polisemija v jevoljucionnom aspekte // Uchenye zapiski Tartuskogo universiteta. [Lexical polysemy in an evolutionary aspect // Scholarly notes of the University of Tartu]. Tartu: Izdatel'stvo tartuskogo univeriseta. Nr. 911. pp. 76–86.
15. Schwarz M. (1996). Einführung in die Kognitive Linguistik. Tübingen und Basel: Francke Verlag. 238 S.
16. Selivanova O. (2013). Svit svidomosti v movi. Mir soznaniia v jazyke: monografija. Cherkasy: Ju. Chabanenko [The world of consciousness in language. The world of consciousness in language: a monograph]. Cherkasy: Yu. Chabanenko. 488 p.
17. Wahrig Digital. (2007). Deutsches Wörterbuch. On CD. Gütersloh: Wissen Media Verlag.
18. Walser M. (2006). Der Augenblick der Liebe. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag. 254 S.
19. Zipf G. K. (1949). Human behaviour and the principle of least effort. Cambridge: Addison–Wesley. 573 p.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Віктор Дребет – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.
Наукові інтереси: лексична семантика, лінгвосинергетика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Viktor Drebet – Doctor of Philological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of German Philology and German Language Teaching Methods, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Scientific interests: lexical semantics, linguosynergetics

УДК 811.112.2+811.161.2

DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-163-170

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДИФІКАЦІЙ ЖАНРОВОЇ ФОРМИ «РОМАН» (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА «КОХАНЦІ ЮСТИЦІЇ» І РОМАНУ ДАНІЕЛЯ КЕЛЬМАННА «СЛАВА. РОМАН З ДЕВ'ЯТИ ІСТОРІЙ»)

Світлана ІВАНЕНКО (Київ, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1855-2888>

e-mail: s.m.ivanenko@npu.edu.ua

ІВАНЕНКО Світлана. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДИФІКАЦІЙ ЖАНРОВОЇ ФОРМИ «РОМАН» (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЮРІЯ АНДРУХОВИЧА «КОХАНЦІ ЮСТИЦІЇ» І РОМАНУ ДАНІЕЛЯ КЕЛЬМАННА «СЛАВА. РОМАН З ДЕВ'ЯТИ ІСТОРІЙ»). У статті розглядаються модифікації різновиду роману у новелах на матеріалі творів Даніеля Кельманна та Юрія Андруховича. Параметрами зіставлення розглядаються категорії тексту (цілісність/дискретність, зв'язність: когерентність/когезія, тональність: персональність/імперсональність, скінченність: закінченість/незакінченість, композиційно-мовленнєві форми, архітектоніко-мовленнєві форми, усність/писемність, фонологічні, граматичні, лексичні, стилістичні), а також їх відносини: еквівалентність, інклюзивність, перетин та невідповідність.

Ключові слова: жанр, роман, роман у новелах, порівняльний аналіз, категорія тексту, гіперкатегорія тексту цілісність/дискретність.

IVANENKO Svitlana. COMPARATIVE ANALYSIS OF THE GENRE FORM "NOVEL" MODIFICATIONS (ON THE YURI ANDRUKHOVYCH'S NOVEL "DARLINGS OF JUSTICE" AND DANIEL KEHLMANN'S NOVEL "FAME. A NOVEL OF NINE STORIES "). The article deals with modifications of the genre form "novel". These modifications consist of novellas but they show a new quality: the coherent harmonious whole. The comparative analysis extends to the text categories. The category of integrity is the hyper-category of text. It is a bipolar unity with discreteness.

The tonality as a category belongs to the first degree categories and expresses bipolar unity of the personality/impersonality on a level with coherence and completeness. Then follow the second degree categories (major) – composition form text organization (KMF), architectonic form text organization (AMF) and oralness / writeness. To these categories submit the third degree categories (primary): phonologic, grammar, semantic and stylistic. They are primary only at the text and in the language system they can have two or more degrees. As the relationships of the parameter “text categories” equivalence, inclusiveness, intersection and inconsistency were considered. The comparison of the novels by Yurii Andrukhovych and by Daniel Kehlmann shows the equivalence of the text categories integrity, coherence and completeness (cohesion), oralness / writeness. The same applies to the categories KMF and AMF. It should be noted, that the equivalence is compensatory at the level of simple categories. Simultaneity of events as a manifestation of integrity is expressed in the novel of Andrukhovych mainly by anachronisms, Kehlmann does not use they (relationship of inconsistency), but Kehlmann connects his stories with characters, it is absent in the work of Andrukhovych, who minimally mentions some characters in the last chapter. The allusion to cinematography is represented in Andrukhovych's novel through the whole text and the ring repetition (in the title and at the end of the novel). It is something else in the novel by Kehlmann. The character Ralph Tanner, a film actor, who appears in one story as the main character and in four stories as a minor character shows that the novel has the tangency to the cinematography.

Key words: genre, novel, novel in novellas, comparative analysis, category of text, hypercategory of text wholeness / discreteness.

Постановка проблеми. Дослідження жанрів перебирають на себе декілька наук. Це і функціональна стилістика, і лінгвістика тексту, і стилістика тексту, і дискурсознавство, і генологія, і риторика, і літературознавство, і компаратистика або ж порівняльно-історичне мовознавство. Обравши об'єктом дослідження жанр роману стикаємося з проблемою відмежування елементів аналізу стосовно художнього жанру насамперед в літературознавстві і в мовознавстві. Функціональна стилістика, розглядаючи художні жанри як жанри художнього функціонального стилю має всі підстави до аналізу, як і лінгвістика та стилістика тексту, бо тексти мають незбагнено широкий спектр функціоналу. Залучаючи порівняльний аспект до аналізу маємо визначити параметри порівняння великої епічної жанрової форми, такої як роман.

Наслідком міждисциплінарності розвідок цього жанру можна розглядати спільний пласт термінів, який використовується і в літературознавстві, і в мовознавстві стосовно художнього мовлення, тому що стилістика займається не тільки дослідженнями художнього функціонального стилю, а й індивідуального стилю автора та жанрів художнього мовлення.

І лінгвістика тексту, і дискурсознавство як паралельні науки про текст починали свої дослідження на текстах малого обсягу: інформаційні повідомлення, об'яви в газетах до різних рубрик (про продаж товарів і послуг, про знайомства і знайомства з метою одруження, про придбання товарів і послуг та ін.), некрологи, рекламні тексти, кухонні рецепти, тексти на картонних упаковках продуктів харчування, протоколи телефонних розмов у фірмах, інструкції, електронні листи та ін., що було викликано дослідженням мовленнєвих актів з трьохелементною структурою, яке важко було застосувати до мовленнєвих жанрів великого обсягу.

Перед тими самими проблемами стоїть і компаратистика, яка насамперед фокусувала свої дослідження на елементній базі системи мови. Позатекстові чинники застосовувались знову ж таки до концептосфери творів з виокремленням одного або двох концептів для зіставлення. Такі дослідження розглядають подібність і відмінність на рівні мікростилістики, стосовно макростилістики вони неефективні. Для макростилістичних розвідок щодо великих за обсягом жанрових форм у порівняльно-історичному мовознавстві можна застосовувати такі параметри, як еквівалентність, інклюзивність, перетин, невідповідність (Ivanenko, 2018: 76) і виводити схожість або відмінність зіставляваних мовних одиниць, текст включно, або на їх основі виводити категоріальну відповідність як моделей, так і їх мовного та мовленнєвого наповнення різними мовами. При цьому можна використовувати систему текстових категорій: «цілісність (дискретність) – гіперкатегорія, категорії I ступеня (комплексні): зв'язність (когерентність, когезія), тональність (персональність, імперсональність), скінченність (закінченість, незакінченість); категорії II ступеня (основні): композиційно-мовленнєві форми (розповідь, опис, міркування та їх різновиди), архітектоніко-мовленнєві форми (монолог, діалог, полілог, форми чужого мовлення) та

усність/писемність; *категорії III ступеня (прості)*: фонологічні, граматичні, семантичні, стилістичні (Іваненко, 2010: 51).

Стосовно об'єктної бази дослідження у цій царині наукового знання Вальдемар Чахур (Czachur, 2011: 19) зауважує, що для порівняння дискурсів важливо підбирати схожі за тематикою дискурси, які одночасно практикуються у двох дискурспільнотах або у різні часи, або тематично різні дискурси, які практикуються двома дискурспільнотами в один і той же час. За цими параметрами романи, обрані для аналізу як **об'єкт** дослідження, належать до різних дискурспільнот, але написані приблизно в один час. Свій твір «Слава. Роман у дев'яти історіях» (Ruhm. Ein Roman in neun Geschichten) видатний австро-німецький письменник Даніель Кельманн опублікував у 2009 р., а роман Юрія Андруховича «Коханці юстиції. Параісторичний роман у восьми з половиною серіях» вийшов 2017 р., однак писав він його 27 років як про це повідомляє Вікіпедія (Коханці юстиції, режим електронного доступу).

Мета статті полягає у встановленні спільних і відмінних характеристик модифікацій великої жанрової форми «роман» у його різновиді «роман у новелах» на матеріалі творів Юрія Андруховича і Даніеля Кельманна.

Обидва автори зазначають у підназвах своїх епічних творів жанрову форму роману, але з певним типологічним різновидом. Даніель Кельманн наголошує на використанні у своєму романі як структурної одиниці жанру малої прози «оповідання», а Юрій Андрухович пропонує серії, хоча в тексті роману – це розділи, з алюзією до кіномистецтва і до фільму Федеріко Фелліні «Вісім з половиною» зокрема. Як Фелліні не вважав один фільм, знятий ним разом з іншим режисером за повну свою роботу (тому така назва), так і Андрухович не вважає свій останній розділ закінченим, бо йому бракувало матеріалів, щоб виписати його у повному обсязі. Тобто, в обох випадках ми маємо справу насамперед із структурною модифікацією жанру «роман» на основі використання в ньому інших жанрів (Бовсунівська, 2010: 67). У Кельманна – це оповідання, а у Андруховича (2018: 24, 72, 214) акросонет, блюз, документи (напр. протокол).

Як відомо, романи мають основною структурною одиницею розділ, а не оповідання або серію. Однак Даніель Кельманн не перший з авторів, які назвали структурною одиницею роману оповідання. Відомий австрійський письменник, модерніст Германн Брох (Broch, 1954) написав у 1950 р. роман з 11 оповідань «Die Schuldlosen. Roman in 11 Erzählungen». Цей роман літературна критика характеризує як роман у новелах (Novellenroman), напр. Ріхард Тібергер (Thieberger, 1962).

Цей тип роману відомий у німецькій літературі. Іда фон Дюрінгсфельд (Düringsfeld, 1852) опублікувала роман у новелах «Естер», який складається з чотирьох новел, три опубліковані в першому томі і одна в другому. За солідним обсягом цей роман у новелах (646 с.) відповідає великій епічній формі «роман», наприклад остання четверта новела «Анна і Вальдемар» має 32 розділи, що становить специфіку різновиду «роман у новелах» Іди фон Дюрінгсфельд. Із сучасних авторів відомий роман Інго Шульце (Schulze, 1998) «Прості історії. Роман з східнонімецької провінції» (Simple Storys. Ein Roman aus der ostdeutschen Provinz), який складається з 29 історій (оповідань), його також уважають різновидом типу «роман у новелах».

Одночасно з романом Кельманна вийшов ще один роман у новелах, який належить двом авторкам Юстині Зінк і Ліліан Р. Франке «Ренесанс: чорно-білий роман у новелах (Renaissance: Ein Schwarz-Weiß-Novellen-Roman) обсягом у 172 с., тобто цей різновид роману втрачає обсяг і наближається за цим показником до новели. Як відомо, новела Генріха фон Кляйста (Kleist, 1976) «Міхаель Кольхаас» (Michael Kohlhaas) має 148 сторінок тексту. І тут постає питання про відносність параметру «обсяг» у відмежуванні роману від новели. Виникає і друге питання, чим відрізняється роман у новелах від циклу новел, об'єднаних однією темою, бо структурні одиниці роману-новели досить автономні. Герман Брох писав, що не можна досягнути світ у його цілісності, якщо хапати його часточки-атоми, це можливо зробити тільки за умови зображення основних його рис, його математичної структури (цит. за Löhr, 2014: 4). Про свій роман у новелах «Безневинні» (Die Schuldlosen) він зазначив, що йому вдалося написати витвір мистецтва без жодного шва, у перфекціонізмі якого окремі

частини повністю злились у єдине ціле (цит. за Löhr, 2014: 11). Корінна Льор вважає, що цементуючими елементами його роману у новелах є фрактальна структурованість, протиставлення безкінечності і скінченності, символізм, об'єднання мотивів, міфологізм, параболічність початку і смислові зв'язки з кінцем, ліризм, синтез логічно відокремлених оповідань як структурних одиниць, хронологічна непослідовність (симультанність подій) (там само: 84, 87, 115, 133, 151).

Йозеф Штрелка, який протягом 40 років писав про творчість Броча назвав його роман у 11 оповіданнях поліісторичним (Strelka, 2001: 95), а Андрухович свій роман характеризує як параісторичний, але сутність одна й та ж – це нехронологічність зображуваних подій, а їх симультанність, характерна також і творів Кельманна.

Тобто, можна стверджувати, що симультанність зображуваних подій роману у новелах є однією з його типологічних характеристик, до яких належить також специфічність поєднаності змісту окремих новел, оповідань, розділів (серій), об'єктивована не тільки єдністю теми або ідейного змісту, а й тим, що некумулятивно утворюється нова цілісність.

Цілісність роману має свій вияв також і в такій його характеристиці, як розвиток протагоніста, згадаймо романи Йоганна фон Гете «Роки навчання Вільгельма Майстра» і «Роки мандрівок Вільгельма Майстра», роман Готфріда Келлера «Зелений Гайнріх». У романі Кельманна цей розвиток має свою специфіку на прикладі декількох персонажів у різних оповіданнях. Характерною рисою відображення цього розвитку є фрагментарність і двоїстість, представлена у кар'єрному зростанні персонажа, але водночас і в його моральній руйнації. Це стосується персонажа Еблінга, який у першій історії є непримітним, посереднім інженером, але завдяки перипетії з номерами телефонів, ставши двійником актора Ральфа Таннера, зайняв його місце в кіномистецтві і в житті. Ральф Таннер – відомий актор стає нічим непримітною людиною, живе життям простих людей (кар'єрний провал, але досяг розуміння цінності життя без умовностей світу гламуру), письменник Мігуель Аурістос Бланко, відомий у всьому світі як автор, що надихає людей на боротьбу з проблемами, сам знаходиться на межі самогубства. А інший письменник Лео Ріхтер, егоцентричний, навпаки допомагає в небезпечному регіоні разом з волонтерами людям у біді, тобто піднімається як особистість до морально-етичного рівня персонажів, яких зображує у своїх творах (останнє оповідання роману). Керівник відділу фірми з обслуговування мобільного зв'язку з-за зміни свого стандартно заможного життя на життя на дві родини (офіційна й неофіційна) втрачає все: і роботу, і родину й коханку з майбутньою дитиною.

Цікава також паралель твору Перуца з романом Андруховича. Так, Ян Крістоф Майстер (Meister, 2011) видавець романів Лео Перуца пише, що у 1951 р. Лео Перуц завершив роботу над великим романом у новелах (14 новел з епілогом), над яким працював 27 років, як і Андрухович над своїм романом у серіях (Коханці юстиції - Електронний ресурс). Такі екстралінгвальні фактори безумовно впливають на конструкцію роману в новелах, дають змогу автору вибудувати певну цілісність з відносно автономних частин.

Крістоф Майстер через 60 років після публікації роману у новелах Лео Перуца наголошує на тому, що літературна критика сприйняла цей роман позитивно завдяки новаторському підходу до структури, коли цикл новел, не об'єднується певною тематикою, а новели перемішані стосовно хронології і розвитку дії. Це якраз і є тією точкою відліку щодо сприйняття цього різновиду жанрової форми «роман». Схожу техніку використовує Даніель Кельманн, коли переплітає оповідання наскрізними персонажами, яким в різних історіях надається певна квота дієвості: або головний персонаж, або другорядний. Такими наскрізними персонажами є два письменники Мігуель Аурістос Бланко і Лео Ріхтер, актор Ральф Таннер, волонтерка Лара Гаспард, інженер Еблінг, інженер телекомунікацій Мольвіц, його шеф.

Кельманн також не дотримується хронологічного принципу зображення подій. Читач, якщо захоче прочитати всі оповідання, то складе собі певну хронологію подій та причинно-наслідкові відносини, зображених у романі, і збагне цю нову цілісність. Але читачеві надається також можливість не читати всі оповідання, а робити це вибірково чи прочитати одне з оповідань, і це не порушить сприйняття, тому що оповідання мають відносну цілісність стосовно зображуваних подій в усьому романі, бо гіперкатегорія тексту

«цілісність» існує в біполярній єдності з категорією дискретності (Іваненко, 2010: 51), тобто на матеріалі роману в оповіданнях, новелах або серіях (у книзі розділах) гіперкатегорія «цілісність» представлена цілісністю всього твору, у Кельманна – це цілісність стосовно теми «слава» (у кожній історії йдеться про її певний вияв), а у Андруховича стосовно злочину, але кожен вияв слави і кожен вияв злочину становить цілісність дискретних одиниць (історій, серій), яка є відносною стосовно всього твору.

Категорія I ступеня (комплексна) «зв'язність», представлена когерентністю і когезією (там само) має також свою специфіку у різновиді жанру роману у новелах (історіях, серіях, оповіданнях, новелах). Когерентність експлікується одиницями семантичного поля «слава» у Кельмана і поля «злочин» у Андруховича, але також структурними одиницями будови тексту – у Кельмана персонажами у Андруховича повторами (лейтмотивами) 'мандрівний цирк «Вагабундо», перейменованій в останньому розділі на «Прагу» (Андрухович, 2018: 18, 33, 53, 76, 107, 127, 150, 177, 241, 280) та лейтмотивом кохання (Андрухович, 2018: 19, 28, 57, 115, 120, 163, 198, 239, 295). В останньому розділі «Коханців юстиції» Юрій Андрухович має два повтори стосовно головних персонажів попередніх розділів, йдеться про протагоніста першого розділу Самійла Немирича і протагоніста сьомого розділу Маріо Понграца, про яких автор принагідно згадує, перекидаючи місток між подіями ХІІ, ХІХ і ХХ століть, їх симультанності. А також Андрухович цитує 8-й розділ «Вогню! Вогню!» (там само, 2018: 295) порівнюючи змальовану ним реакцію натовпу на розстріли національно свідомих українців фашистами під час Другої світової війни і версію місця про вбивство у останньому розділі роману, наголошуючи на тому, що натовп пересічних громадян має однакові реакції і за фашистської навали, і за соціалістичного буття. У останньому розділі метонімічно повторюється також персонаж Фелюсь. Під цим ім'ям у четвертому розділі фігурував кримінальний «король міста», а в останньому дивний хлопець, який постійно малював голови політиків у формі куль неправильної форми.

Анахронізми унаочнюють стійкість негативу за різних часів і додають до можливої симультанності зображених подій. Так, розглядаючи події 1612р. Андрухович (2018: 12) уживає анахронізми «потелефонували», «сльозогінний газ» і «лягти обличчям униз» (там само: 16), «помчали вулицею Леніна» (там само:18), 1632 р. – «...було похвилинно зафіксовано прихованою камерою задля прийдешнього розміщення на YouTube» (там само :23), 1641 р. «...тисячі громадян махають щойно придбаними в кіосках прапорцями... У повітря злітають тисячі надувних куль вогнистого кольору. Оркестр валторністів з міської протипожежної управи», «evergreen» та ін. (там само: 187), «одноразові (невживані) шприци» на кінець ХІХ ст. та ін. натякаючи на схожому способі дії злочинців, натовпу й влади у наш час.

Інша ознака зв'язності – когезія представлена в романах у новелах повною мірою як експліцитними засобами синтаксичного зв'язку, так і імпліцитними завдяки різним видам переліку та повтору.

Тональність у єдності персональності та імперсональності представлена у романі типом оповідача, його ставленням до зображуваного, вираженого експресивними засобами. У романі Андруховича – це переважно аукторіальний оповідач від 3-ої особи однини, подекуди фрагментарно у авторських роздумах «Любов – це той щем, без якого нас немає» (Андрухович, 2018: 42); «Не думаю, що американці знехтували його попереднім досвідом» (там само: 43) або у фіктивній бесіді з читачем: «... і в нього, як в одного з інших моїх героїв, ...» (там само); « Я натомість хочу ще раз побачити, як ... (там само). «Почну з того, що Альберт Вироземський прибився до монастиря бернардинів у Львові...» (там само: 52). Однак у останньому розділі автор пише від 1-ої особи однини і частково від 1-ої особи множини, бо події, які він зображає, стосуються сучасності, часу, в якому живе сам автор Андрухович, і це надає останньому розділу ще більшої переконливості завдяки свідченням очевидця подій.

Це авторське «я» переходить інколи в «ми» (я як частина родини), і як відсторонення від загалу «ми» - громадяни, представники Радянського Союзу (Андрухович, 2018: 274-275, 283; 280). Але є спільнота «наше місто» (там само: 284-285, 288-289, 300), яка метонімічно відображає ставлення автора до зображуваних ним подій як очевидця спільноти у 1971 р. і в

XXI ст. (там само: 285, 301), особливо, коли йдеться про категорію скінченності, На думку автора, більшість історій «незавершені для нас. Ми не можемо охопити ні початків, ні кінців, завжди перебуваючи десь поміж, на якомусь випадковому відтинку.» (там само: 301).

Завдяки включенням автора Андруховича у текст роману досягається довірлива з іронічно-гумористичним відтинком тональність бесіди з читачем, напр. в заключних реченнях твору, які спростовують за певної умови незакінченість останнього розділу роману: «Але якщо хтось із вас, прочитавши ці рядки, пригадає собі не лише ту далеку подію з трупом без голови, а й можливу її розв'язку, то я радо дізнаюся, чим там усе закінчилося, й тоді, напевно, допишу до кінця цей незавершений розділ» (там само: 301).

У романі Кельманна оповідач також загалом аукторіальний, але у двох оповіданнях персональний від 1-ої особи однини, чим автор досягає більшого ступеня довіри читача до зображуваних подій. Загальна тональність твору Кельманна епічно-іронічна (пор. Іваненко, 2020: 160-164).

Тональність роману Андруховича також частково епічно-іронічна але й епічно-саркастична. Іронічна вже сама назва роману : «Коханці юстиції». Її іронічність виникає на порушенні так званих ритуальних дій соціуму. У демократичному суспільстві до юстиції, тобто судової влади, поважне, шанобливе ставлення, бо закони стоять на сторожі цього демократичного життя. Але роман Андруховича не про таке суспільство, а про порушників законів, за якими живе суспільство, тому назва відображає нехтування цими людьми законів суспільства. Це автор висловив у метафорі, бо коханець – це «Чоловік, що перебуває в позашлюбному зв'язку з жінкою або дівчиною...» (Новий тлумачний словник української мови, 2000: 352), тобто ця метафора виражає протизаконні відносини протагоністів твору до законів суспільства.

Епічно-саркастична тональність як вияв злої іронічності до зображуваного денотату пронизує увесь роман Андруховича. Автор майстрино добирає оксиморони, щоб досягти цього підвиду гумористичної тональності: **«виняткова краса його злочинів», найзухваліші вбивства і грабунки [...] «виконано з неабияким естетичним чуттям [...] залишають непозбутне враження вільної натхненної творчості.»** (Андрухович 2018: 8), **«бездоганні зарізки»** (там само: 17), [...] «випущені звірі [...], бавлячись у квітниках, водограях та монастирських садах і тепер уже неквапно ласуючи окремими пороздираними перехожими» (там само: 18); «Дукати виявилися всі як один фальшиві, і в ніч на 22 червня Немирич та його хлопці віроломно наздогнали шахрая та його валку на Великому Шовковичному шляху, де порубали всіх до одного [...]» (там само); **«Сонце зійшло на заході»** (Андрухович, 2018: 104) і підсилює саркастичну тональність іншими стилістичними засобами: ремінісценціями (напр. непряма цитата Воланда з «Майстра і Маргарити» Булгакова щодо вбивства Потоцького), варійованими повторами, переліком і т. д.

Використання двох типів розповідача в романі (аукторіального і персонального) характеризує тип викладу як оповідь, що впливає також і на вибір композиційно-мовленнєвих форм, де переважає «розповідь» і «опис», а присутність автора в романі як персонажа має наслідком використання КМФ «міркування», стосовно архітектоніко-мовленнєвих форм – діалогу з читачем у Андруховича, і діалогу з персонажем у Кельманна (оповідання „Rosalie geht sterben“ – Розалія йде вмирати). Діалогічність, часто виражена риторичним питанням до читача, відповідь на яке дає автор, в обох романах імітується таким чином усність мовлення.

Підсумовуючи можна констатувати, що наведені приклади романів у новелах німецькою і українською, крім Андруховича, Юрій Яновський «Вершники», Олесь Гончар «Тронка» та ін., свідчать про використання техніки письма у різновиді «жанр у новелах» різними авторами минувшини і сучасності у німецькій, австрійській та українській літературі.

Здійснений аналіз роману Андруховича і роману Кельманна свідчить, що їх модифікації жанрової форми «роман» відповідають її різновиду «роман у новелах» і мають спільні характеристики з романами Іди фон Дюрінгсфельд, Германа Броха, Лео Перуца, Інго Шульце та ін. стосовно смислових зв'язків, синтезу логічно відокремлених оповідань (персонажі, лейтмотиви, міфологізм), симультанності зображуваних подій, (їх

нехронологічності), використання малих за обсягом художніх жанрів (часто ліричних форм) у тексті роману. Обидва автори використовують у своїх творах арсенал засобів магічного реалізму.

Зіставлення романів Андруховича і Кельманна відповідно до категорій тексту показало, що стосовно цілісності/дискретності об'єктивованої не тільки єдністю теми та ідейного змісту, а й тим, що некумулятивно утворюється нова цілісність (відношення еквівалентності), що має також свій вияв у Кельманна у епічно-іронічній тональності з фрагментами епічно-саркастичної, а у Андруховича епічно-саркастичної та епічно-іронічної тональностей (відношення перетину), а стосовно категорії скінченності (відносно відкритий кінець роману) та зв'язності (когерентності/когезії) відношення еквівалентності. Теж саме стосується КМФ, АМФ і усності/писемності. Треба однак зазначити, що еквівалентність має характер компенсаторності на рівні простих категорій. Симультанність подій як вияв цілісності виражена у Андруховича переважно анахронізмами, яких Кельманн не використовує (відношення невідповідності), але Кельманн зв'язує окремі оповідання персонажами, що відсутні у Андруховича, який мінімально згадує деяких персонажів в останньому розділі (переважно відношення невідповідності), алюзія з кіномистецтвом представлена в романі Андруховича наскрізно і повтором-кільце (назва і на кінець роману знімається кіно), а у Кельманна завдяки персонажу Ральфу Таннеру, актору кіно, який фігурує у одному оповіданні як головний герой, а в чотирьох оповіданнях як другорядний персонаж.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в зіставленні романів у новелах на матеріалі художніх творів інших європейських культур.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрухович, Юрій. Коханці юстиції. Параісторичний роман у восьми з половиною серіях. /Юрій Андрухович. – Чернівці: Меридіан Чернівці, 2018. – 304 с.
2. Бовсунівська, Тетяна. Когнітивна жанрологія і поезика. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 180 с.
3. Іваненко, С. М. Поліфонія ритмотональної будови тексту в стилістичному аспекті (на матеріалі німецької мови) : дис. на здоб. наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 – германські мови /С. М. Іваненко ; НПУ імені М.П. Драгоманова – Київ, 2010 р. – 441 с. + дод.
4. Іваненко С.М. Іронія Даніеля Кельманна у мовному портреті персонажа Мольвіца за романом «Ruhm. Ein Roman in neun Geschichten» (Слава. Роман з дев'яти історій). // «Нові концепції викладання у світлі інноваційних досягнень сучасної науки». Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 07 листопада 2020 року/ Укл. О.О. Яременко-Гасюк, О.В. Холоденко, Т.А. Ляшенко. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – 160-164 с.
5. Коханці юстиції [Електронний ресурс] // Електронна енциклопедія «Вікіпедія». – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96_%D1%8E%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97
6. Broch, Hermann (1954): Die Schuldlosen. Roman in elf Erzählungen. Zürich: Rhein-Verlag. – 368 S.
7. Czachur, Waldemar (2011): Was kann eine kontrastive bzw. kultur-kontrastive Diskursanalyse leisten? Einige Thesen zum diskursanalytischen Vergleich. In: Földes, Csaba (Hrsg.): Interkulturelle Linguistik im Aufbruch. Das Verhältnis von Theorie, Empirie und Methode. Tübingen (Beiträge zur interkulturellen Germanistik; 3). S. 13-23.
8. Düringsfeld, Ida von (1852) Esther: Novellenroman in zwei Bänden. – Breslau: Verlag von Trewendt & Granier, Bd 1-2. – 374 S.; 272 S. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books?id=si14vgEACAAJ&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
9. Іваненко, С. (2018). Parameter und Einheiten des fachbezogenen interkulturellen Sprachvergleichs (am Beispiel der interkulturellen Stilistik der deutschen und der ukrainischen Sprache). In: Csaba Földes (Hrsg.) Themenfelder, Erkenntnisinteressen und Perspektiven in der Germanistik in Mitteleuropa. Beiträge zur interkulturellen Germanistik. - Bd.10. – Tübingen: Narr Franke Attempto Verlag. – S. 67-78.
10. Kehlmann, Daniel (2019). Ruhm. Ein Roman in neun Geschichten. – Reinbeck bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag. – 203 S.
11. Kleist, Heinrich von (1976). Michael Kohlhaas. Aus einer alten Chronik. Rudolstadt: Greifenverlag. – 158 S.
12. Löhr, Corinna (2014) Mythos und Mathematik. Hermann Brochs Roman *Die Schuldlosen* und seine Essays. Inauguraldissertation zur Erlangung des Akademischen Grades eines Dr. phil., vorgelegt dem Fachbereich 05 Philosophie und Philologie der Johannes Gutenberg-Universität Mainz. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://docplayer.org/33363878-Mythos-und-mathematik.html>
13. Meister, Leo Christoph (2007) Leo Perutz' Novellenroman *Nachts unter der steinernen Brücke* oder: Vom Hunger der Interpretation. In: Leo Perutz'omane [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.degruyter.com/view/book/9783110971842/10.1515/9783110971842.123.xml>
14. Thieberger, Richard (1962) Hermann Brochs Novellenroman und seine Vorgeschichte. In: Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte. - Stuttgart, etc. Vol. 36, Iss. 4, : 562. [Електронний ресурс] – Режим

доступу: <https://search.proquest.com/openview/181fd3f5b26629211b494bd6418a3a51/1?cb1=1818043&pq-origsite=gscholar>

15. Sink, Justina/Lilian R. Franke (2009) Renaissance: Ein Schwarz-Weiß-Novellen-Roman. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.amazon.de/Renaissance-Ein-Schwarz-Wei%C3%9F-Novellen-Roman-Justina-Sink/dp/3837021076>

16. Strelka, P. Joseph (2001). Poeta Doctus Hermann Broch. – Tübingen, Basel: Franke Verlag. – 163 S.

REFERENCES

1. Andrukhovych, Yurii (2018). Kokhantsi yustytysii. Paraistorychnyi roman u vosmy z polovynoiu seriiakh. /Iurii Andrukhovych. – Chernivtsi: Merydian Chernovits, 2018. – 304 p.

2. Bovsunivska, Tetiana (2010). *Kohnityvna zhanrolohiia i poetyka*. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr "Kyivskiy universytet". – 180 p.

3. Broch, Hermann (1954). Die Schuldlosen. Roman in elf Erzählungen. Zürich: Rhein-Verlag. – 368 S.

4. Czachur, Waldemar (2011). Was kann eine kontrastive bzw. kultur-kontrastive Diskursanalyse leisten? Einige Thesen zum diskursanalytischen Vergleich. In: Földes, Csaba (Hrsg.): Interkulturelle Linguistik im Aufbruch. Das Verhältnis von Theorie, Empirie und Methode. Tübingen (Beiträge zur interkulturellen Germanistik; 3). S. 13-23.

5. Düringsfeld, Ida von (1852). Esther: Novellenroman in zwei Bänden. – Breslau: Verlag von Trewendt & Granier, Bd 1-2. – 374 S.; 272 S. https://books.google.com.ua/books?id=si14vgEACAAJ&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false zuletzt aufgerufen am 16.01.2021.

6. Ivanenko, S. M. (2010). Polifoniia rytmotonalnoi budovy tekstu v stylistychnomu aspekti (na materialii nimetskoj movy) : dys. na zdob. nauk. stupenia d-ra filol. nauk : spets. 10.02.04 – hermanski movy /S. M. Ivanenko ; NPU imeni M.P. Drahomanova – Kyiv. – 441 p. + dod.

7. Ivanenko, S. (2018). Parameter und Einheiten des fachbezogenen interkulturellen Sprachvergleichs (am Beispiel der interkulturellen Stilistik der deutschen und der ukrainischen Sprache). In: Csaba Földes (Hrsg.) Themenfelder, Erkenntnisinteressen und Perspektiven in der Germanistik in Mitteleuropa. Beiträge zur interkulturellen Germanistik. - Bd.10. – Tübingen: Narr Franke Attempto Verlag. – S. 67-78.

8. Ivanenko S.M. Ironiia Danielia Kelmanna u movnomu portreti personazha Molvitsa za romanom «Ruhm. Ein Roman in neun Geschichten» (Slava. Roman z dev'iaty istorii). // «Novi kontseptsii vykladannia u svitli innovatsiinykh dosiahnen suchasnoi nauky». Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 07 lystopada 2020 roku/ Ukl. O.O. Yaremenko-Hasiuk, O.V. Kholodenko, T.A. Liashenko. – K.: NPU imeni M.P. Drahomanova, 2020. – pp.160-164.

9. Kehlmann, Daniel (2019). Ruhm. Ein Roman in neun Geschichten. – Reinbeck bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag. – 203 S.

10. Kleist, Heinrich von (1976). Michael Kohlhaas. Aus einer alten Chronik. Rudolstadt: Greifenverlag. – 158 S.

11. Kokhantsi yustytysii URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%85%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96_%D1%8E%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97

12. Löhr, Corinna (2014) Mythos und Mathematik. Hermann Brochs Roman *Die Schuldlosen* und seine Essays. Inauguraldissertation zur Erlangung des Akademischen Grades eines Dr. phil., vorgelegt dem Fachbereich 05 Philosophie und Philologie der Johannes Gutenberg-Universität Mainz. <https://docplayer.org/33363878-Mythos-und-mathematik.html> zuletzt aufgerufen am 16.01.2021.

13. Meister, Leo Christoph (2007). Leo Perutz' Novellenroman Nachts unter der steinernen Brücke oder: Vom Hunger der Interpretation. In: Leo Perutz' Romane: <https://www.degruyter.com/view/book/9783110971842/10.1515/9783110971842.123.xml> zuletzt aufgerufen am 16.01.2021.

14. Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainiskoi movy (2000). – T. 2. - [Ukl. Vasyl Yaremenko, oksana Slipushko]. – K.: Vydavnytstvo «Akonit». – 912 p.

15. Thieberger, Richard (1962). Hermann Brochs Novellenroman und seine Vorgeschichte. In: Deutsche Vierteljahrsschrift für Literaturwissenschaft und Geistesgeschichte. - Stuttgart, etc. Vol. 36, Iss. 4.: 562. <https://search.proquest.com/openview/181fd3f5b26629211b494bd6418a3a51/1?cb1=1818043&pq-origsite=gscholar> zuletzt aufgerufen am 16.01.2021.

16. Sink, Justina/Lilian R. Franke (2009). Renaissance: Ein Schwarz-Weiß-Novellen-Roman. <https://www.amazon.de/Renaissance-Ein-Schwarz-Wei%C3%9F-Novellen-Roman-Justina-Sink/dp/3837021076> zuletzt aufgerufen am 16.01.2021.

17. Strelka, P. Joseph (2001). Poeta Doctus Hermann Broch. – Tübingen, Basel: Franke Verlag. – 163 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Світлана Іваненко – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Київського національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова.

Наукові інтереси: Стилістика тексту, порівняльна стилістика, лінгвостилістична інтерпретація художнього тексту і текстів практичного мовлення, комунікативна прагматика.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Svitlana Ivanenko – Doctor SC, Professor, Professor of the Foreign Languages Department at the National Pedagogical Mykhajlo-Drahomanov-University Kyiv.

Scientific interests: Text Stylistics, Comparative Stylistics, Stylistic Interpretation of the Belles-Lettres Texts and Texts of Practical Speech, Communicative Pragmatics.